

Avsnitt 45: Flerpartskommunikation med barn och elever med dövblindhet

INFORÖST: Vi på Specialpedagogiska skolmyndigheten arbetar för att alla barn, elever och vuxenstuderande oavsett funktionsförmåga ska nå målen för sin utbildning. I podden förklarar, fördjupar och diskuterar vi specialpedagogik och ger goda råd till dig som arbetar i eller har barn som går i förskolan och skolan.

ERIKA: Hej och välkomna till Specialpedagogiska skolmyndighetens podd Lika värde. Idag kommer vi som är i studion prata om barn och elever med dövblindhet och vad vi kan göra, eller vad en förskola, en skola kan göra för att den som inte har tillgång till syn och hörsel när det gäller sin kommunikation också ska ha förutsättningar att vara med i en gemenskap och kunna delta också i ett samtal när det är fler med. Jag som håller i samtalet heter Erika Bergman och jag jobbar på Specialpedagogiska skolmyndigheten, och med mig i dag har jag två medarbetare på Specialpedagogiska skolmyndigheten som jobbar på vårt resurscentrum Dövblind. Välkomna, Sofie Malmgren och Jessica Jägryd, båda rådgivare.

JESSICA: Tack.

SOFIE: Tack.

ERIKA: Mm. Vi fokuserar på en ganska liten målgrupp, det är väldigt specifik djup kunskap som ni har kring just hur man jobbar med barn och elever som har dövblindhet. Hur kom ni in på den här banan?

JESSICA: Ja, men vi började ju arbeta tillsammans, Sofie och jag, i en klass med fyra elever med medfödd dövblindhet. Och det var ju där vårt intresse väcktes och fördjupades verkligen, både om taktilt språk och om det som vi ska prata om i dag som är flerparts kommunikation. Vi var väl lika intresserade båda två, så att det ... vi följdes åt och tyckte att det här var väldigt intressant, så att det blev väl där som vi la vår grund.

ERIKA: Mm, utifrån mötet med verkligheten kan man säga?

SOFIE: Mm.

JESSICA: Precis. Vi mötte barnen där i klassen och det blev ett delat intresse. Och inbjudan kom väl egentligen från en elev själv, att det här är någonting som kan bli spännande. Inte bara vara med en och en som det ofta är, utan man kan vara tillsammans fler.

ERIKA: Och sen har ni tagit med då den här kunskapen till Specialpedagogiska skolmyndigheten och i er roll som rådgivare?

SOFIE: Ja, och vi har ... just om flerparts kommunikation som vi ska prata om här i dag så är det ju i ... ja, vi har ju tre huvuduppdrag, kurs och utredning och rådgivning hos oss. Och det är ju i kurs- och rådgivningsärenden som vi kan förmedla de här kunskaperna om taktilt språk och flerparts kommunikation.

ERIKA: Mm.

JESSICA: Ja, jag tänker på vår erfarenhet som vi har fått och det här som vi bär med oss från vår verksamhet som vi var i, det är ju det som är extra givande och spännande i dag när vi är

ute och träffar andra pedagoger ute i verksamhet, förskolor och skolor. Och det är ju det som vi känner att det här ger ju mycket, att arbeta med flerpartskommunikation.

ERIKA: Just det, så då kan ni ta med er de här erfarenheterna i ert rådgivningsuppdrag och ...

SOFIE: Mm.

JESSICA: Mm, ja.

ERIKA ... ge den kunskapen vidare?

JESSICA: Ja, vi har ju varit i det och brottats med det ända från början, från första vinken till ... ja, genom alla de år vi jobbade tillsammans. Så att ... mm.

ERIKA: Mm.

SOFIE: Och det är ju det som jag tänker vi har sett framför allt hos en ... om vi tänker på vår bakgrund då så är det framför allt tillsammans med en elev, men även med tre andra som vi har sett vilka effekter det ger, så spännande det kan bli när man kommunicerar fler tillsammans.

JESSICA: Mm.

ERIKA: Mm, det låter jättespännande. Men hur kan då en förskola eller skola jobba för att ett barn eller en elev som har dövblindhet då ska kunna vara delaktig i ett samtal och då i gemenskap med fler? Hur gör man så att det blir på lika villkor?

JESSICA: Ja, men det är ju väldigt svårt först och främst, för man är ju inte på lika villkor. Det blir ju aldrig det, utan man får

försöka skapa de situationerna på något sätt. För att det är svårare att ingå i ett sammanhang när man har medfödd dövblindhet, så är det ju. För jag tänker vi som ser och hör, vi gör ju det hela tiden. Vi kommunicerar ju med varandra och vi kan höra vad som sker i rummet och andra hör bredvid och ... som vi kallar överhöra, och att man kan lyssna på någon lite längre bort och ”vad pratar de om?” och så där. Det gör vi redan som små bebisar egentligen, lyssnar och kommunicerar. Men det är ju svårt om man har medfödd dövblindhet då, för att det blir inte alls på samma sätt.

SOFIE: Nej, de här samtalen måste ju ske taktilt då. Ett annat barn, som du säger den lilla bebisen eller ett småbarn som sitter kanske på golvet och leker med någonting och så sitter man några vuxna runt kaffebordet och pratar med varandra, då sitter ju barnen som ser och hör och snappar upp språk hela tiden och lyssnar och kan ta efter. Det blir inte så för ett barn som har dövblindhet, om inte de är precis så nära så att de kan känna det här språket och samtalet med sina händer eller sin kropp.

ERIKA: Men vad innebär då flerparts kommunikation som ju är ämnet för just det här samtalet, den här podden?

JESSICA: Jo, men flerparts kommunikation det är ju när tre personer eller fler samtalar tillsammans med varandra. Så är det. Och man kan berätta vad som har hänt eller vad man ska göra, en berättelse om någonting som har varit eller ska ske, att man är tillsammans och lyssnar och tar del av varandras samtal.

- ERIKA: Mm.
- JESSICA: Man bjuder in till samtal. ”Jag har någonting viktigt att berätta här” eller ”lyssna på det här, det här har hänt”. Så som andra barn gör bara med sin hörsel och sin syn, så kan man bjuda in till det taktila flerpartskommunikationssamtalet.
- SOFIE: Och det ges man ju ... Det berättandet ges man ju så mycket större möjlighet till om man är fler än om man bara har en dialog med en person då, utan man pratar med varandra. I ett berättande till ytterligare en person, då får man kanske en förståelse för att det finns andra runt omkring också som vill ta del av och höra och berätta. Alla vill vi ju ... ja, tycker ju om att vara sedd och hörd och berätta om saker som vi har varit med om. Om man har gjort någonting kul så väntar man ju bara tills man ska få träffa någon att berätta det här för. Och flerpartskommunikation är ju en jättebra hjälp för att, ja, stötta någon att komma igång med det här att berätta för någon som inte har varit med.
- ERIKA: Mm. Hur gör man då, rent konkret?
- JESSICA: Tänkte du på första början då, när man börjar på?
- ERIKA: Ja, faktiskt. Jag tänker precis, hur kommer man igång?
- JESSICA: Man kan ju börja på olika sätt och det kan ju se väldigt olika ut också beroende på vad det är för elev och hur tillgänglig man är med sin kropp och hur pedagogerna ...
- SOFIE: Och vilken språklig nivå man är på.

- JESSICA: Ja, absolut. Och beroende på hur man ska sitta, vad man bestämmer sig för och så där. Så att det kan ju vara väldigt olika, men man vill ha med allas händer i samtalet och man vill sitta väldigt, väldigt nära varandra. Man vill kunna känna den andres kropp.
- SOFIE: Och för att komma igång med det så tänker vi mycket att man kan göra det som ... inte tänka att det ska vara flerpartskommunikation och flerpartssamtal, något svårt, utan det kan vara flerpartslek faktiskt. Att man leker tillsammans, två vuxna och barnet eller eleven då, för att man ska få en vana just av att vara tre stycken tillsammans istället för det här två som är det allra vanligaste för de barn och elever vi möter.
- ERIKA: Mm.
- JESSICA: Mm. För det är ju faktiskt så ute i verksamheter tycker vi, eller vi tänker på det också, att den här övergången mellan att man byter pedagog eller så, ibland sker ju den utanför egentligen, att barnet har inte varit med och är delaktig i det utan ... ”nu har de haft matte” eller ”nu har vi haft den lektionen, ja, då är det någon ny pedagog som kommer” och så. Och så kan det inte riktigt fungera i den här målgruppen. Man måste ju tala om och ...
- ERIKA: För då vet man inte riktigt?
- JESSICA: Nej.
- ERIKA: Eller då får man ingen förvarning om att ”nu är det en annan person som kommer in här”?

JESSICA: Nej, precis. Och som med överlämningar från hemmet eller tillbaka eller så, så är det också viktigt att man kan visa på att ”nu ska mamma eller pappa lämna här” och ”nu är det den personen som tar vid”. Och då är det ett ypperligt tillfälle att vara just tre. Då kanske det är något viktigt barnet har gjort hemma eller tvärtom i skolan som man faktiskt vill prata om.

SOFIE: Mm. Och det är också viktigt för att få en förståelse för att andra människor kommunicerar runt omkring när jag inte är med. Och om det bara är så att man då kanske som pedagog och ... ja, pappa kommer och hämtar och man talar om att ”det här och det här har vi gjort under dagen” och så sitter barnet kanske i sin vagn eller på bänken där och väntar och är inte med i det här samtalet för att det är en dialog som förs verbalt. Då blir det också väldigt stort frågetecken för barnet, hur kan ... ja, om det nu är min pappa eller vem det då är, veta att jag har gjort det här i dag? Men har man jobbat med flerparskommunikation och tar med barnen och eleverna i det samtalet, då får de ju också en förståelse för att ”det är så här det går till när folk vet saker runt omkring, det är därför som de vet att jag har badat i dag för att min fröken berättade det” till exempel. Eller ”det är därför de vet i skolan att jag har köpt en ny tröja, för det berättade mamma i morse” eller så där. Så det är en jätteviktig del som faller bort om man inte har berättandet, inte förstår det, hur vi överför kommunikation mellan oss.

JESSICA: Mm. Och det såg vi ju exempel på många gånger när vi jobbade tillsammans just med detta i vår verksamhet, hur det kunde se ut när man hade köpt någonting eller gjort

någonting tillsammans, att hur ivrig eleven blev för att den ville så gärna berätta sen. För det upplevde vi ju inte från början. Utan det blev en ökad förståelse för att ”det är inte säkert att mamma vet det här, det här vill jag berätta för henne, kom och hjälp mig berätta” eller till och med ta hjälp av en annan pedagog för att berätta.

ERIKA: Mm. Vad såg ni då hända i ett ... Vad var det det gjorde med den här individen som såg den här möjligheten då? Vad såg ni när ni jobbade i er verksamhet?

JESSICA: Ja, jag tänker att den här ... just den här eleven blev ju mer nyfiken på andras ... ja, andra människor till och med, att man ville ... ja, det kunde ... man kunde se att han ville vara nära och ville berätta och ta del av och ...

SOFIE: Mm. Och sen tänker jag om man inte ... inte det har kommit så långt så är det ju inte ... det är ju inte oviktigt ändå. Jag tänker på en annan elev som vi jobbade med där det kom till den nivån att vi hade en ... vi låg på golvet tillsammans och hade en ballong som vi turades om att klämma på. Hon tyckte jättemycket om det, och att vi skickade den här ballongen emellan oss och så klämde du lite och så klämde hon lite och så klämde jag lite, och det blir ju också som en flerparts kommunikation på ett eller annat vis då att ... Och det duger också fint. För vissa kanske ... det kanske är det man kommer fortsätta hålla på med och en del personer så blir det kanske långa berättelser.

JESSICA: Mm. Och det kan man ju också återberätta då, så enkelt som att man kan få känna ... Vi säger om man lämnar barnet hemma sen och man kunde ha ballongen där och visa på,

för att då har man ju en påminnelse om det också, att man tar hjälp utav det man har använt. Eller om det handlar om att baka en kaka eller vara i skogen och plocka några bär eller ... Det blir, man bygger berätt... Det blir ett större innehåll över dagen när man kan göra så att man kan berätta vidare.

ERIKA: Jag tänker som ni beskriver nu så låter det som om att för att börja så ska man ta tillvara på de här olika situationerna som uppstår, alltså i leken som ni säger eller när man ... när föräldern kommer eller så. Men hur gör man rent praktiskt, konkret, för att det ska bli en kommunikationssituation som fungerar? Vad är det man behöver göra?

SOFIE: Det kan se väldigt olika ut, för vi har ... möter ju elever där man kanske väljer att sitta ... man sitter vid sidan av varandra vid ett bord [hör inte 0:10:50] elev som kan sitta på en vanlig stol om man sitter tillsammans. Någon kanske man behöver ligga ner på golvet tillsammans med. Men det arbetssätt som vi har mest vana av och som vi önskar egentligen att alla skulle prova på ett eller annat vis, det är att man sitter tillsammans på golvet. Och den som ska ge stöd till eleven i det här berättandet sitter bakom, eleven sitter framför med ... och kan känna med ... ja, luta sin rygg mot magen på den som sitter bakom då. För då blir den ett stöd för att kommunicera över till personen som sitter mittemot. Att man ...

JESSICA: Och då får man ju vara så nära så att man ... pedagogerna slår knäna mot varandra.

SOFIE: Precis.

2020-11-09

- JESSICA: Så att barnet får, eller eleven får precis plats egentligen, så att man når varandras händer väldigt enkelt så man inte behöver sträcka sig så mycket, utan man kan vara så nära varandra.
- SOFIE: Mm. Och då känner man varandras kroppsspråk också. Andning och rörelser och om någon skrattar så känner man det i kroppen på den. Eller om någon kanske blir allvarlig och sjunker ihop litegrann så känns det. Då får man verkligen del av varandras språk på ett helt annat sätt, när man sitter så där nära.
- JESSICA: Mm. Och vi hade ju så att ... Det var ju ett litet barn vi startade med. Han var ju inte stor, eller inte flickan heller. Men jag tänker om man har ett större, en större elev som kanske är tung och så där, det har ju vi pratat mycket, då kanske man behöver ett stöd bakom ryggen själv. För det kanske är jobbigt att sitta så. Man får ha en skön arbetsställning. så då kanske man behöver hjälp utav en vägg.
- SOFIE: Mm.
- JESSICA: Så att man sitter så eller ...
- SOFIE: Men vi tycker ju att så länge man ... eleven själv tycker att den här närheten är okej och tycker att det är okej att sitta så där nära, då ska man som pedagog försöka att göra det, för det är först då som man faktiskt kan dela alla delar i språket. Annars är det bara händer som pratar, om man bara har teckenspråk och sitter intill varandra. I det här sättet så får du del av ... ja, allt. Alla tre, om man sitter så nära, kan dela språk och kropps... känslor och kroppsspråk med varandra.

- JESSICA: Och skratt känns och det ... ja, det upplevs och ... ja.
- SOFIE: Men det var lite roligt ... Jag tänker på när vi skulle starta så var det ... När vi startade upp med de eleverna vi jobbade med först då, då märkte vi det där att vi måste ju vara väldigt spännande och intressanta för att det ska locka när det är nytt. För först så när vi startade upp så var det ... allting som var runtomkring ... de här eleverna förstod ju inte vad vi plötsligt höll på med när vi skulle sitta på det här sättet. De ville hellre hålla på med grejer som var runt och pilla och peta och hämta saker och vi ... ja ...
- JESSICA: Ja, vi fick ju ...
- SOFIE: Vi förstod ju ganska snabbt att ”oj då, här måste ju vi vara roligare än sakerna runtomkring” och verkligen prata om något som fångar elevens intresse, något som är kul. Och inte sitta där stelt, utan vara roliga och skratta och kanske börja att teckna ... ja, om bad, eller börja teckna någonting om mamma brukar vara populärt till exempel. Och att man gör det med inlevelse och inte sitter och bara gör teckenspråk, för det kan vara svårt att locka då när man heller inte vet vad som förväntas, ”oj, varför sitter jag så här nu, det är ju jätteannorlunda?”
- JESSICA: Mm. Ja, vi skalade av runtomkring barnen för att ... ”nu är det det här som ska ske” och ”detta vill vi prata om” och så. Sen var det inte alltid att det blev så. Det kunde vara att barnet ändå kom på en egen tanke och det är bara utvecklande. Det var ... Det fick vi tänka på många gånger, att det vi hade tänkt ut innan ... ”Ja, men ska vi ... ” Vi

2020-11-09

hade ju bestämt ... ”Nu bestämmer vi att vi gör det nu”, i början när vi var lite taffliga. När det inte blir så naturligt.

SOFIE: Mm.

JESSICA: Då började vi så att bestämma hur vi skulle ... ”nu kör vi”, och så satte vi upp videokameran. Och så tittade vi på det efteråt. Ibland blir det riktiga fullträffar, så det var ju fantastiskt.

SOFIE: Men det här trevandet i hur vi skulle göra, det var ju att vi kom ju på ... det är ju inget sätt som funkar för alla, men vi kom ju på vissa saker som vi tänker att det kan vara bra att ha med sig. Som just det där att det är pedagogerna som är mest intressanta, än saker runtomkring.

ERIKA: Mm, just det, lärdomar som ni gjorde?

SOFIE: Ja, precis. Och att man ser till att det är en trygg plats för barnet och att man själv är trygg med varandra. För vi satt och gjorde det här och det måste man erkänna, att det är inte alla man kan vara så nära med för det blir ju ... pedagogerna blir ju också så nära varandra så att man ... ja, kanske har en 20-30 centimeter mellan näsorna. Och det kan vara obehagligt, det kan vara svårt. Så det gäller att prata igenom det så man känner att det är okej också att vara så nära, om man nu vill dela ett sånt kroppsligt språk.

JESSICA: Det var väl så vi började lite när vi planerade hur vi skulle göra och så där, att vi började att titta på vilka ska först och främst, vilka är nära barnet? Hur ofta träffar ni barnet? Är det ... ja, men då kanske vi ska börja med den här ska... de här personerna så att vi inte är alla på en gång, så att barnet

kände igen, ”jaha, nu är det det här som ska ske, ja, men det här känner jag igen” och ”de här känner jag”. Sen utvecklade vi det vidare och vi ... blev ju till slut att alla, hela personalgruppen, hade kunskap och kunde prata och kommunicera flerparts, så att ... och alla barn också. Men vi började först med ett barn och så byggde vi vidare därifrån. Och det var väl ... Att vi började var väl också att vi hade det intresset.

SOFIE: Ja.

ERIKA: För då använder man sen också då, i den här situationen när man är nära där man kan använda hela sitt kroppsspråk, också det taktila teckenspråket eller det taktila ...?

JESSICA: Mm.

SOFIE: Precis, ja.

ERIKA: Ja, just det. Så man lägger till det. Fast ... men det ska vara såhär nära för att det ska bli?

SOFIE: Ja, det mås... Jag tänker, vill inte eleven ... Vi har jobbat med en elev som absolut inte skulle velat ha varit så. Då fick man ju vara vid sidan av, en liten bit bort, och sträcka fram sina händer och göra något lite snabbt tecken. Men hon fixade det, hon tyckte det var spännande också, men fick inte med sig hela den här delen i språket som vi önskar att man kan förmedla då, med känslorna och ... ja, att ... det här kroppshållning som människorna runtomkring har. Jag tänker som när vi pratar med varandra, vi nickar och vi ser om någon har någon speciell ... Jag ser kanske en rynka i pannan på någon. ”Ja, du kanske inte förstår riktigt”, eller

någon ser ledsen ut eller så där. Det får man ju inte med sig om det är ... lika lätt i alla fall ... om det bara är händer och du har en medfödd dövblindhet. Men sitter du så där alldeles nära intill, då får du ju med så mycket mer av det med dig också. För det blir lite tomt annars, inte lika innehållsrikt om man ... som om man kan vara så nära.

ERIKA: Mm. Men det blir ändå viktigt att individanpassa, tänker jag att du säger?

SOFIE: Absolut. Ja, jätteviktigt, för man får aldrig tvinga någon elev att vara så där nära som inte vill det. Och språket, det får ju räcka till exempel som vi sa att det ... någon blir att man klämmer på en ballong med och någon kanske man berättar en lång berättelse om ”ja, vet du vad vi gjorde i går?” och så svarar den som sitter mitt emot ”nej, vad gjorde ni i går?” ”Jo, vi var ute på stan och gick och vi köpte mat på restaurangen” och det kan ju bli hur stort som helst. Eller så litet som helst. Men det är ändå värt det, för att få ingå i ett sammanhang där mitt bidrag är viktigt och gör skillnad, det tror vi är ... ja, det är nödvändigt för alla människor att få ha den känslan.

JESSICA: Och lite som vi hade ... eller jag tänker lite hur vi höll våra händer och så där, det var ju lite att vi försökte hålla liksom tillsammans, alla vi som var i samtalet, att man hade på varandra liksom. Så vi hade ju lite så att den som skulle hålla i samtalet hade sina händer underst, och så försökte vi hämta in barnet då för att visa på att ”det här är något roligt vi ska prata om nu, kom igen, vi vill ha med dig”. Och det var ju inte alltid ... men då fick man försöka locka med lite,

2020-11-09

eller man kunde hålla fast litegrann med en tumme och visa att ”här är samtalet, det här är det vi pratar om just nu”.

ERIKA: Mm. Men hur visar man då ...? Är det så att man lägger liksom ... eller att alla som deltar i samtalet lägger i varandras, och så finns det någon slags ordning då så att ...?

SOFIE: Mm.

JESSICA: Ja, vi hade ju en liten ordning på det, att den som talade, den ... den som styrde samtalet hade sina händer underst.

SOFIE: Ja, det har man ju i ett ...

JESSICA: Ja, så som det är med ...

SOFIE: ... taktilt teckenspråk.

JESSICA: Ja, precis. Så det var byggt på samma sätt. Så att om jag hade ... Om det var jag som pratade med Sofie, då höll jag ju under Sofie. Och så höll jag fast lite så här, och då kanske barnet var här emellan någonstans eller ute och fladdrar omkring här eller någonting. Och rätt som det var så kom det ett litet finger och ville vara med och var intresserad.

SOFIE: Ja.

ERIKA: Men hur gör man då för att få det här barnet, att få det ... du ... få det här intresset för att delta i och stanna kvar i samtalet? Du beskriver det här med det här lilla fingret som man kan märka av?

JESSICA: Mm, precis. Nej, men vi gjorde ju så här att ... och man gör också när man är ute på olika förskolor och skolor, att man uppmuntrar pedagogerna till att sitta så här nära och till att

inkludera barnets hand eller att de ska känna att det här är något intressant. Och inte tvinga barnet till att hålla fast vid det, utan vill barnet lyssna så gör de det. Då håller de handen där. Och vill de inte så tar de undan och då är det också okej. Och det är det vi tänker hela tiden att barnet ska bli så intresserat så att det är något spännande här som jag faktiskt vill vara med om, och då vet barnet om att då ... lägger jag min lilla hand där så kanske jag kan lyssna på vad det är de har att säga.

ERIKA: Mm.

SOFIE: Och att pedagogerna inte slutar att teckna för att barnet drar undan sin hand och tänker att "nu vill de inte vara med eller inte lyssna mer". Utan man fortsätter själv och fortsätter teckna till varandra ändå för barnet kanske bara behöver fundera lite och komma tillbaka efter en stund och lägger handen på och lyssnar lite igen eller ... ja, det är ju inte alltid så att barn lyssnar på hela långa samtal, utan de går lite i och ur. Och det gör våra elever också.

ERIKA: Just det, men då måste man själv som pedagoger hålla i samtalet?

SOFIE: Ja, hålla ...

ERIKA: Så att det inte bara dör av för att "nej, nu var det ingen här"?

SOFIE: Nej, precis, att de pedagogerna själva fortsätter att teckna taktilt till varandra ändå även om elevens hand glider undan.

ERIKA: Mm. Ni har ju varit inne på flera olika saker, men om vi skulle såhär försöka bena ut och lista lite grann, vad är det

man behöver planera för, tänka på om man som pedagog då ska skapa den här flerparts kommunikationen? Vad skulle ni sammanfatta?

JESSICA:

Ja, men först och främst är det att man måste ha ett intresse för det som pedagog. Man måste känna ”det här är någonting som vi faktiskt tycker verkar vara spännande och roligt” och inte känna att man blir för rädd och skrämmd, utan tänka att ”ja, men vi börjar på som en liten lek. Vi testar på hur det känns”. Och jag kan ofta säga att det är väl kanske oftast pedagogerna som tycker att det här känns lite otäckt att vara så där nära en annan vuxen. Det kanske inte är ens bästa kompis man har som kollega, utan ... och inte ens ... så, utan det kanske är en kollega som vem som, och då ska vi plötsligt vara så där himla nära varandra. Så det måste man nästan ... Det är en träning på det. Och det är ofta det man hör när man kommer ut också, att ... ja, de ursäktar sig lite så där på filmen. ”Ja, det blev ju lite fel där” eller ”det kändes lite så där konstigt”. Och man försöker uppmuntra dem lite till att ”ja, men håll benen lite närmare varandra så att ni kommer ihop lite mer så att barnet känner att ni är verkligen ihopsatta på något annat sätt liksom. ”Ja, du menar att jag ska lägga mitt ben lite mer över hennes?” ”Ja, det vore bra. Gör det, prova det, se hur det känns” liksom. ”Ja, men det var ju inte så to... Det kan jag göra, det var inte så ... Gick det bra för dig?” och det ... Så där, såna diskussioner kan jag ju uppleva mycket när man är ute, att det är oftast där man börjar.

SOFIE:

Och så att de ställer den frågan: ”Ja, men hur ska vi göra då, är det rätt det här som jag gör?” Och det tänker vi ju också

att ”ja, det är rätt”. Allting är rätt så länge det inte blir mot elevens vilja eller blir ett övergrepp på ett eller annat vis av det, att man håller fast någon eller så. Det finns ju inget sätt som är rätt eller fel, utan det viktiga är att man faktiskt gör och ser till att man är tillsammans. Inte bara två stycken då, utan fler.

JESSICA: Och sen kan det ju vara många pedagoger som också tycker det här med överlämnandet kan vara lite otäckt, så där. ”Ja, men då ... Jaha, ska jag göra med mamma och pappa också? Kollegan känns ju ... det går ju bra, det har vi ju vant oss lite, men nu ska jag börja ta steget ut och överlappa hemmet” liksom, ”hur blir det då?” och så. Så det kan ju också vara en fråga man har fått lite. Och det är bara att öva, det är bara att träna. Och är man ... har man börjat att planera det här tillsammans har man ju haft med föräldrarna i pratet så man vet vad det handlar om. Och det ska vi ofta säga, att föräldrarna är väldigt ... ja, de är väldigt intresserade och tycker att detta är något. Allt för att barnet ska komma vidare känns relevant.

SOFIE: Ja, och som förälder är man ju överlycklig om barnet kommer hem och själv kan berätta någon liten sak som man har gjort under dagen. Även om man kanske måste tolka och klura och försöka förstå på ”vad är det som hon vill berätta för mig nu?” så är man ju ändå jätteglad att någonting har de förstått att de vill ha med sig och berätta. Och det spelar ingen roll vad det är, men något får jag i alla fall av mitt barn när de kommer hem utan att det måste alltid vara en annan vuxen som finns med i det. För det är det som är lite effekten av det, att man kan lära sig att själv

också berätta, både tillsammans med någon annan som hjälper till och sen gå vidare.

JESSICA: Man är som ett stöd. Den pedagogen som ska överlämna till hemmet på eftermiddagen kanske, den är ju som ett litet stöd för eleven för att ... eller för barnet, för att ”detta har hänt, jag vill påminna dig om det här, kommer du ihåg? Vi gjorde det här, ska vi berätta det för mamma nu, eller?” Och det är ju det som är så fint att det kan bli att berätta ”jaha, det är det här berättandet som är lite roligt, det är det de gör? Jaha”.

ERIKA: Utöver den då, att man ... i det här samtalet att man ökar den rent språkliga förståelsen och förståelsen av hur språk fungerar och så, vad ser ni att det finns för fler vinster för barnet i att använda sig av flerpartskommunikation?

SOFIE: Vi har sett så många effekter så att det känns nästan som att det ... ja, det känns ibland som att det här får man inte missa, man måste prova. För någonting gott kommer det ur det, vilken elev och vilka pedagoger det än är som jobbar med det. Men vi har sett en fantastisk social utveckling av att kunna vara flera i ett samtal och till det förstå berättandet och kunna då vänta upp och tänka att ”det här är någonting jag ska lyssna på för jag kommer få reda på något spännande eller något viktigt, något roligt”. Och själv kunna berätta vidare, om det också är en omvärldsförståelse som blir något helt annat. Och att man också förstår just det här som vi sa, att andra pratar med varandra när jag inte är med. Det pågår en värld, ett liv utanför just den här lilla bubblan som jag befinner mig i nu. Empati tänker jag, det har jag

sagt. Det vågar man inte säga, är det empati eller inte men vi tycker oss ha kunnat se det, att man ...

JESSICA: I lek har vi gjort det.

SOFIE: Ja, i lek.

JESSICA: I trepartslek har vi ju sett det.

SOFIE: Mm. Och det såg vi ju väldigt tydligt att den här ... för då var det på den tiden ... det var en elev som vi har sett det med, och det var så tydligt för vi kände att den här eleven hade lärt sig vilka människor vi två var av att vi hade suttit så där nära. Och lärt sig att vi faktiskt är ganska olika personligheter. För du är mycket mer så där spontan och busig och mera så här lite hitt... kan hitta på grejer, och jag har en större integritet än vad du har. Jag vill gärna lära känna folk innan de är framme och på mig. Och det här märkte den här eleven. Och vi ville prova det här vid ett tillfälle. Det var riktigt härligt, för då testade vi det här genom att du, Jessica, gick in och började kittla mig för fullt. Och så min reaktion och så, att när eleven märkte det då som låg alldeles nära mig, hur han faktiskt stoppade din hand och gjorde tecknet för ”snäll” på sig och på dig och på mig några gånger. Och sen tog din hand och satte på sin egen mage istället eftersom han då gillar att bli kittlad. Och så när du gjorde på mig igen så blev det det här stoppet igen då, ”gör inte så”. Vi kände ju då emellan att ”gör inte så där på Sofie, hon gillar inte riktigt sånt där, att man håller på och busar. Men gör gärna på mig, jag tycker det är kul”.

JESSICA: ”Jag vill gärna bli kittlad.”

2020-11-09

- SOFIE: Ja, och det kändes att det var mycket för min skull, att jag inte skulle behöva vara i det. Det var inte för att han själv skulle ha det. Så där började vi tänka, empati tror vi faktiskt kan utvecklas av att man är så här nära och lär känna människor så tajt som det blir.
- ERIKA: Mm, att man lär sig förstå att alla ... att man är olika och att man vill att det ska vara på olika sätt också?
- SOFIE: Precis.
- JESSICA: Och sen den här omvärldsuppfattningen som är också, att det ... som vi har pratat om innan här, att hur man ... att det faktiskt sker någonting utanför när jag ... där jag inte är sker någonting. Det var ju ofta att vi ... Det uppmuntrar vi mycket med när vi är hos andra pedagoger. ”Gör besök på olika ställen” och ”ta med och prata och besök mammas eller pappas jobb”. Eller ”gå till affären och köp någonting tillsammans och prata om det här ni har köpt eller gjort” eller ”gå utanför skolans väggar och upplev tillsammans” och ”var gärna fler och gör det”. Det finns ... Bara att man bor på olika ställen, till exempel. ”Jaha, bor inte du i skolan?” Det kan ju vara väldigt svårt att förstå när man är dövblind, att den pedagogen är alltid i skolan när jag kommer och hon lämnar alltid mig därifrån också. Så det måste ju vara att den personen är där, det är dens hem.
- SOFIE: De här upplevelserna som du beskriver, Jessica, det är för att det ger något spännande att samtala om sen. Att har man gjort roliga saker tillsammans, då har man något att samtala om och något att berätta om för en tredje person.

- JESSICA: Mm. Det är det som sticker ut lite under... över dagen liksom. Det kanske inte är att man hämtar mat i skolbespisningen precis, utan ... eller att man tog av sig jackan, utan det kanske var någonting helt annat som har skett. Och oftast är det ju när det kommer till lite ... ja, sak... man går på lite upptäcktsfärder och hittar saker och går till skogen och lägger sig bland mossan och grenar och kommer och ... ja.
- ERIKA: Finns det också flerpartskommunikation som ni har sett ... jag tänker både när ni jobbat i verksamhet men också som rådgivare där det är också emellan barn och elever som har dövblindhet?
- JESSICA: Mm. Båda har vi erfarenhet av och vi kan se det ute i verksamheter också, att man kanske bjuder in ett till barn, att det kan vara två barn och två vuxna, till exempel. Bara av att komma i kontakt med andra människor, faktiskt, och att det är en likasinnad, någon som är lite som mig, kanske. Det kan ju upplevas annorlunda och då får man vara där och berätta och ge stöd. Upptäckten av hur olika människors näsor känns eller vad vi ska ta då, fot eller tå eller så.
- SOFIE: Fast ...
- JESSICA: Bara prata om det.
- SOFIE: Ja. Och ingen erfarenhet kan jag tycka att jag har att det skulle vara endast barn och elever i så fall, utan pedagoger och några barn som du berättar, Jessica, också. Men jag tänker att det skulle vara elever själva, det tror jag kan bli väldigt svårt, att det skulle vara 3 stycken elever med dövblindhet. Då tror jag att förvärvadgruppen eller de som

har kommit ganska långt i sin kommunikation, för det är svårt.

ERIKA: Och så med förvärvadgruppen, då är det alltså ...?

SOFIE: Förvärvad, det är de som har fått sin dövblindhet senare, som har tillägnat sig ett språk innan de har blivit dövblinda då. De här eleverna som vi riktar det här runt, det handlar om de som har medfödd dövblindhet, alltså innan språkutvecklingen. Och där tror vi ju, eller ... ja, det är så självklart att hade du ett språk innan du fick din dövblindhet så är det lättare att prata med andra som också har dövblindhet. Våra barn som har medfödd dövblindhet, de utgår mycket från sitt eget språk, egna gester och så. Även om man lägger till och försöker utveckla ett konventionellt teckenspråk. Och då blir det ju ännu svårare att möta andra barn och elever som också har sitt egna. Men en vuxen som finns med där, en lärare som tar sig den tiden och kan förmedla och hjälpa till att tolka däremellan ...

ERIKA: Någon med tolk, mm.

SOFIE: Ja, det tror jag skulle bli hur spännande som helst, om man ... kanske två vuxna och två elever då. Det finns ju, men just bara eleverna, det tror jag är svårt.

ERIKA: Mm. Men jag tänker nu när ni beskriver det här, hur viktigt det är att man lär känna individen och kan anpassa och förstå vem det är man möter, blir det inte väldigt lätt så också att det kanske blir en pedagog eller en vuxen som blir jätteviktig för det här barnet, och så är det svårt för andra att jobba med det barnet eller man känner att man inte har full kunskap och att man blir ganska beroende då av en individ?

SOFIE: Mm.

JESSICA: Jo, jo, men så kan det ju bli, absolut. Men man får som sagt börja kanske i liten skala, att ma... det är de två, eller ... ja, som vi berättade om innan då, att man kanske är ett par stycken som börjar tillsammans med barnet då och sen utvecklar man vidare det. Och jag vet när jag var på en skola för ett tag sen då så hade de just tankar kring det, att ”ja, det är alltid bara vi som sitter” och så. Och då försökte jag säga det, att ”ni behöver inte alltid bara sitta så där, utan det kan ju vara att man har haft ett ämne, musik och drama, så innan ni går därifrån så kan ni ta hjälp utav den dramapedagogen” eller ... och prata vidare just där i den situationen. Och då bjuder man ju in honom också och det ... i början är det ju bara det här lyssnandet som den andra ... att barnet förstår att ”jaha, det kommer en annan här. Han var inte lika förstå... han förstår inte riktigt på samma sätt som mig, men okej, då är det en annan. Ja, han kändes så här på handen” eller ”hon var sån” eller ”den doften kände jag nu” och ... Så att man utvecklar det och att man blir fler och fler hela tiden. Det är det man tänker att man vill.

ERIKA: Mm, just det, så att det ...

JESSICA: För att det inte ska bli så skört ...

ERIKA: Nej.

SOFIE: Det gäll...

JESSICA: Att en pedagog försvinner iväg och så rinner det ut i sanden till slut.

2020-11-09

- ERIKA: Ja, så försvinner den kunskapen också då om den här individen och vad som funkar bäst för den?
- JESSICA: Mm, precis.
- SOFIE: Ja, för det är ju viktigt i hela skolsammanhanget tänker jag, att det ... Det kan ju inte vara så att det är en som eleven känner sig bekväm med och som man känner sig trygg med och kan samtala med, för den personen kan ju ha semester eller vara sjukskriven eller så. Så det måste ju finnas andra som ... För vi brukar ofta höra ”ja, men vi tycker att vi känner ...” Det var mycket när vi jobbade, så tyckte vi många så här: ”Men jag känner henne också” och ”du känner honom”. Och så kunde vi börja tänka ”ja, vi vuxna känner men det är viktigt att vi ser till att barnet, eleven känner den vuxna också. Det tar mycket längre tid för dem att lära känna oss än för oss att ... att vi tycker att vi känner dem”.
- ERIKA: Jo, men precis, det handlar inte bara om den pedagogens kunskap om eleven?
- SOFIE: Nej.
- ERIKA: Nej, precis.
- JESSICA: Och kroppar känns ju olika ut, så är det. Vi har olika dofter och det är mycket som man väver in i det som vi seende och hörande inte tänker på.
- SOFIE: Mm.
- ERIKA: Jag tänker, nu när vi har pratat om flerparts kommunikation och att det är väldigt viktigt och hjälpsamt för barn med

dövblindhet när det kommer till den egna utvecklingen, hur man får lära sig förstå omvärlden och hur man själv får komma till uttryck och så vidare. Finns det några särskilda frågor och ämnen som ni har sett blir särskilt bra och som lämpar sig för just flerpartskommunikation?

JESSICA: Ja, det är väl då i så fall lite mer komplexa ämnen som känslor och sexualitet och känslor som sorg och ... Och det har vi väl jobbat med ... har vi ju lite erfarenhet av också, Sofie.

SOFIE: Mm.

JESSICA: Just det här med sorg framför allt, att vi har stött på det på olika ställen. Och där man har tagit hjälp utav en flerpartskommunikation. Barnet kanske känner på sig att det är någonting med pedagogerna här inne, det har hänt någonting här som vi är ledsna över. Det kanske har varit en elev som har gått bort, som har dött helt enkelt, och då speglar pedagogens känsla ut väldigt mycket till barnet. Och det tror vi att barnet känner väldigt tydligt. Då kan man ta hjälp utav det, att man kanske kan berätta och ... Det har vi ju också hört att det har varit ... även att det funnits tårar liksom som barnet har velat känna på på en pedagog och så där. Och att man kan göra det tillsammans då, så att man kan vara tre i det och prata kring det.

SOFIE: Mm. Och flerpartskommunikationen kan också då göra att det inte blir så konstigt, svårt och laddat. För om det är de två pedagogerna då som samtalar om det här så kan barnet komma och gå lite i samtalet, till det som ... ja, som man vill lyssna på eller det som man förstår eller ... och ändå få

ta del av att ”nu är det ... ” Just om vi pratar om sorg, att ”nu är det något allvarligt här som vi ska prata om”. För jag tänker som du säger, döden, till exempel, vem kan vi förklara vad det är för? Och hur skulle vi kunna förklara det för någon som har medfödd dövblindhet? Men varför känslan i rummet som vi pratar så mycket om att de får en känsla för hur vi känner, hur vi förhåller oss och så, det måste vi ju ändå på något vis förklara. För man kan ju inte gå och bara undra ”varför känns det sorgligt här inne?”

ERIKA: Mm, nej, just det.

SOFIE: ”Vi brukar skratta här och nu är människor ledsna och gråter?” Så på något vis måste vi ... och då har ju flerpart varit ett jättebra stöd. Och även förklara saker som kanske inte är så sorgligt men som är svårare, att man berättar att någon ska resa bort eller att ... ja, sånt som inte handlar om precis det man känner till allra mest.

ERIKA: Mm. Jag tänker, det du säger, det handlar just om att man måste ta ansvar också för det, och då är flerpartskommunikation ett bra sätt att få förmedla.

SOFIE: Mm.

ERIKA: Jag tycker det är så intressant också när ni säger just att det också ger en förutsättning för en individ att välja hur mycket man vill vara med. För annars så blir det ju en *envägskommunikation* och då måste man ju på något sätt vara där för annars är det ingen kommunikation.

SOFIE: Nej.

JESSICA: Nej.

- ERIKA: Men då finns den här valmöjligheten.
- JESSICA: Ja.
- SOFIE: Ja, det blir ju som att man tillåts att lyssna lite vid sidan av och ta ... är det alldeles för läskigt och man förstår allt möjligt av det som sägs, då kan man ju välja att inte ha sina händer med alls, utan bara veta att ”det är de där vuxna som pratar om någonting nu”. Och är det av intresse eller man kan förstå lite så kan man välja att vara med mycket mer, beroende va... vilket ämne det är man pratar om. Det behöver ju inte bara vara ledsamt och sorg, det kan ju vara jätteroliga saker också [skratt]. Som vi har ju ... Som du sa här, med känslor och sexualitet till exempel, där har vi ju sett att det är ett väldigt bra sett att ha flerpartskommunikation som stöd i det.
- ERIKA: Mm. Om man nu har lyssnat på det här som ... och jobbar i en förskola, skola där man har elever med dövblindhet och man blir väldigt sugen på det här med flerpartskommunikation, känner att ”vi måste utveckla vårt arbetssätt och behöver lära oss mer”, hur går man då tillväga för att få hjälp med det? Vad är det vi erbjuder då som myndighet?
- JESSICA: Ja, men som förskola eller skola kan man söka stöd då, på spsm.se, på Resursen till dövblind. Så kan vi få ett rådärende då där ... Det kan vara en precis fråga just om flerpartskommunikation. Och då gör vi som vi gör när det kommer in ett ärende, att vi åker ut, träffar på och så börjar man på tillsammans att titta på vad det är vi kan göra och så där och går vidare i det.

- SOFIE: Mm. Och det kan vara att man inte vet att man vill fråga efter flerpartskommunikation, utan när vi kommer ut i någon annan fråga så är det det man upptäcker att ... att det också, att det de ber om hjälp med ... ”Jaha, de vill ha stöd och hjälp kring det här. Här kanske det skulle vara bra att prova flerpartskommunikation för att stötta i det här som ni vill jobba med i skolan.”
- ERIKA: Mm, just det. En sak som ni har nämnt som jag tänkte var intressant, det är just att det här med att filma är ett väldigt bra sätt att jobba. Vad är det man får fatt i då, om man gör så?
- JESSICA: Ja, men ute i verksamheter så som ... Det uppmuntrar vi väldigt gärna, för att det är ju lättare ... Man ser ju inte vad man gör, utan man får se efteråt då vad som händer, och vad sker egentligen på filmen? Och det kan ju vara en liten axelryckning eller någonting med tån där som man inte ens ... man har inte en aning om vad som har hänt i situationen. Man är så inne i sitt och det man ska säga och göra så man har inte en chans att hänga med på vad faktiskt händer med barnets olika kroppsdelar eller så där, utan det är jättebra att se på film efteråt. Och det är så ofta vi gör med, att vi filmar och så kanske senare ett samtal den dagen eller vid nästa tillfälle man är där så tittar man på det tillsammans.
- SOFIE: Mm. Vi använder egentligen filmen och videoanalysen som ett sätt att få syn på språk, för att man som du säger missar väldigt mycket när man är precis i situationen. Och jag tycker att många pedagoger kan komma på också att de är lite bättre faktiskt än vad de trodde. För det är många som inte riktigt litar på att de kan, och ”ja det där kan nog inte

jag” eller så. Och så tittar man på film och så kan man säga: ”ja, men titta, du gör ju det här hela tiden fast du inte har tänkt på det.” Och det tänker jag, det är ganska så skönt när det är något som är lite svårt och utmanande att jobba med, att man kan få syn på att ”ja, jag kan faktiskt en del ändå”. För det är det vi tittar på, när vi tittar på videoanalys också, för att leta efter det som fungerar bra och bygga vidare på det.

JESSICA: Man vill ju lyfta pedagogen så att de känner sig tillräckliga, och det är så man utvecklas också, att man känner att jag är god nog.

SOFIE: Ja.

ERIKA: Mm, precis.

JESSICA: Ja.

ERIKA: Och det är en sån där sak som kan ingå i vårt specialpedagogiska stöd, till exempel då. Var det något mer ni ville säga där, för nu avbröt jag bara för att jag ...?

JESSICA: Nej, men jag tänkte ... Vi har ju även haft sån här temadag, hade vi ju, kring samlade rådärenden där vi hade just om flerpartskommunikation och det är ju också nånting som man kan ha, som vi kan ha igen vid behov.

ERIKA: Mm, massa olika bra och viktiga saker, alltså.

JESSICA: Mm, sen finns det ju med flerpartskommunikation i en del av kurserna också.

SOFIE: Ja.

- JESSICA: En del.
- SOFIE: Ja, det gör det ju.
- ERIKA: Mm. Men vad bra hörni, tusen tack. Det känns som att det är väl värt att ta kontakt med [skratt] Resursen till dövblind om man just sitter och kämpar med de här frågorna och funderar på, hur ska vi utveckla vårt arbete och hur ska vi jobba på ett ännu bättre sätt för att möta våra barn och elever?
- SOFIE: Ja, vi kommer ju gärna ut och stöttar runt det här det är jättespännande.
- ERIKA: Mm. Stort tack, Sofie Malmgren och Jessica Jägryd för att ni kom hit.
- JESSICA: Tack.
- SOFIE: Tack.
- ERIKA: Båda rådgivare på vårt Resurscenter dövblind. Och det har varit otroligt intressant tycker jag, och bidragit till just den här insikten om hur viktigt det är att man verkligen jobbar för att skapa de här kommunikativa förutsättningarna för den här gruppen barn och elever. Att det handlar om lärande, förstås, men det handlar också väldigt, väldigt mycket om vad man som person, som människa får möjligheter att utveckla och hur man kommer att kunna förstå sin omvärld. Så det har väckt många nya tankar, tycker jag. Men för er som har lyssnat då som vill veta mer så vill jag också tipsa om att det finns mycket information på vår webbplats som nu kan gå in på, och där kommer ni att kunna läsa mer om hur man kan jobba på ett bra sätt för

att ge barn och elever med dövblindhet en bra utbildning. Och där finns också en film som handlar om precis det här ämnet för dagen som heter Alla behöver kunna berätta där just flerparterskommunikation är i fokus. Så jag vill också tipsa om möjligheten att titta på den. Tack så mycket för att ni kom.

JESSICA: Tack.

SOFIE: Tack.

ERIKA: Och tack alla ni som har lyssnat.

INFORÖST: Tack för att du lyssnat på Specialpedagogiska skolmyndighetens podd. Fler avsnitt kan du hitta på vår webbplats och där poddar finns. Om du vill veta mer om oss och vilket stöd vi erbjuder, gå in på vår webbplats [SPSM.se](https://www.spsm.se). Följ oss även på Facebook, Twitter och Instagram.